

Załącznik do scenariusza lekcji z cyklu Tajemnice Opery

Informacje ogólne o Operze Śląskiej

Dane opery

Opera Śląska
ul. Moniuszki 21-23
41-902 Bytom
www.opera-slaska.pl

Data założenia: 14 czerwca 1945

OPERA ŚLĄSKA

Słownik pojęć

Afisz

Jednostronny druk dużego formatu o charakterze informacyjnym i reklamowym, który zawiera treści związane z planowaną premierą lub wydarzeniem artystycznym np. miejsce i data przedstawienia, tytuł dzieła, kompozytor, autorzy libretta, gatunek teatralny, nazwiska realizatorów, nazwiska artystów biorących udział w przedsięwzięciu. W przeciwieństwie do plakatu w afiszu ważniejszą rolę odgrywa tekst niż warstwa graficzna.

Akompaniator

Muzyk akompaniujący soliście lub zespołowi.

Asystent reżysera

Prawa, a czasem i lewa ręka reżysera, jego najbliższy współpracownik. To on nadzoruje przygotowanie artystów, sprawdza scenografię, kostiumy, rekwizyty, a także gotowość ekipy technicznej. Na próbach siedzi obok reżysera (na widowni) lub stoi z boku sceny. Przekazuje artystom uwagi, a czasem staje na scenie i wyjaśnia oraz pokazuje „co reżyser miał na myśli”.

Baletmistrz

Pedagog, kierownik zespołu baletowego.

Balet

Rodzaj widowiska teatralnego, w którym głównym środkiem wyrazu jest taniec, wykonywany przez tancerzy według choreografii z towarzyszeniem muzyki, na tle dekoracji.

Brygadier

Kieruje pracami maszynistów sceny. Maszynista sceny: pracownik techniczny, specjalista ustawiający i zmieniający dekoracje w teatrze. Do obowiązków maszynisty należy rozładunek, montaż, demontaż dekoracji na scenie, udział w próbach przedstawień, naprawa uszkodzonych elementów, zmiany w ustawieniu scenografii podczas spektaklu.

Choreograf

Do zadań choreografa należy tworzenie ogólnej koncepcji układu tanecznego do utworu lub specjalnie skomponowanej muzyki. Choreograf ma najważniejszą rolę do spełnienia w balecie, ale odpowiada także za każdy ruch sceniczny w innych formach – operze czy operetce. To z jednej strony osoba z ogromną wiedzą na temat techniki tańca, z drugiej – artysta, odpowiedzialny za ogólny obraz, który ilustruje spektakl. Jego wizja musi więc być kompatybilna z muzyką, ale też i scenografią.

Chór

Zespół muzyczny składający się z wokalistów, wykonujący utwór jedno- lub wielogłosowy, a cappella bądź z akompaniamentem. Najczęściej prowadzony przez dyrygenta lub chórmistrza (kierownika chóru). Mieszany chór tradycyjnie jest podzielony na 4 głosy – dwa żeńskie (sopran i alt) i dwa męskie (tenor i bas).

Dział techniczny

Gdyby nie oni, na scenie nic nie byłoby widać, dekoracje by zniknęły, artyści nie wyglądaliby tak pięknie, nie mówiąc już o tym, że prawdopodobnie nie byłibyśmy w stanie docenić ich walorów wokalnych. Ten dział tworzą montażyści, akustycy, oświetleniowcy, garderobiane, fryzjerki, charakteryzatorki.

Dyrygent

To on daje znak na rozpoczęcie spektaklu, kłaniając się publiczności. Podczas spektaklu jest odwrócony tyłem do widowni, a przodem do muzyków. To dyrygent prowadzi orkiestrę i cały zespół, każdy jego gest ma więc wyjątkowe znaczenie.

Inspicjent

Jego rola jest nie do przecenienia. To on odpowiada za koordynację i zgodność z planem przebiegu przedstawienia, czuwa nad techniczną i organizacyjną stroną spektaklu. Inspicjent ma swoje stanowisko dowodzenia za kulisami, z boku sceny. Przed sobą monitory, na których z każdej strony widzi to, co dzieje się zarówno na scenie, jak i na widowni. Gdyby nie inspicjent, mógłoby dojść do prawdziwego zamieszania, a i artysta mógłby spóźnić się z wejściem na scenę. Ale nie ma o tym mowy – inspicjent uprzedza go przez głośnik.

Koncert

Występ artysty muzyka (bądź grupy muzyków) na żywo przed publicznością. Jeśli muzyk występuje solo, określa się to mianem recitalu, w przypadku występu grupy muzyków może występować orkiestra, chór bądź grupa muzyczna. Mogą to być także występy mieszane, np. solista z towarzyszeniem chóru czy orkiestry.

Koryfeje

W zespołach baletowych mianem koryfeusz lub koryfeje określa się tancerza, który jeszcze nie jest solistą, ale też nie jest już członkiem corps de ballet. W baletach klasycznych koryfeje zwykle wykonują tańce w mniejszych grupach (druhny, kawalerowie, przyjaciele i przyjaciółki głównych bohaterów) lub niewielkie partie solowe w tańcach charakterystycznych.

Kostiumograf

Projektant kostiumów. Osoba zajmująca się opracowywaniem koncepcji plastycznej kostiumów, fryzur oraz rekwizytów dla artystów – aktorów, śpiewaków, tancerzy. To bardzo ważna funkcja – konieczna jest współpraca z reżyserem, scenografem i choreografem, aby stworzyć ubiór zgodny na podstawie realiów prezentowanych w spektaklu i zgodnie z koncepcją realizatorów. Poza zmysłem

artystycznym ważna jest wiedza z zakresu historii ubioru, znajomość zasady kroju i właściwości materiałów.

Krawiec

Pracownia krawiecka to miejsce, gdzie powstają kostiumy do spektakli operowych, operetkowych i baletowych. Pracownie są dwie – damska i męska. W naszej operze pracują zarówno krawcowe, jak i krawcy. W pracowniach stoją manekiny, na których można podziwiać kostiumy jeszcze w trakcie powstawania. To tutaj także można natknąć się na artystę, przymierzającego swój sceniczny strój – zwykle kilka razy, bo poprawki bywają niezbędne, aby nie tylko wyglądać w nim pięknie, ale czuć się też swobodnie. Na stołach leżą rysunki kostiumów wraz z opisami. To projekty wykonane przez kostiumografa.

Libretto

Tekst stanowiący podstawę dzieł sceniczno-muzycznych, takich jak opera, operetka, kantata, musical czy balet.

Musical

Forma teatralna, łącząca muzykę, piosenki, dialogi i taniec. Od początków XX wieku produkcje teatru muzycznego są nazywane po prostu „musicalami”. W produkcjach musicalowych na porządku dziennym jest użycie efektownych i monumentalnych dekoracji, technik multimedialnych i pełnego nagłośnienia akustycznego.

Opera

Sceniczne dzieło muzyczne wokально-instrumentalne, w którym muzyka współdziała z akcją dramatyczną (libretto). Istotą tego gatunku muzycznego jest synteza sztuk, czyli połączenie słowa, muzyki, plastyki, ruchu, gestu oraz gry aktorskiej. Podobnie jak i balet, wywodzi się z włoskich, renesansowych maskarad karnawałowych, które przerodziły się w widowiska dramatyczne. Opera składa się z aktów, które podzielone są na sceny.

Operetka

Stanowi formę widowiska muzycznego, które łączy lekką melodyjną muzykę z akcją sceniczną o charakterze komediowym.

Orkiestra

Duży zespół instrumentalny, liczący zazwyczaj od kilkunastu do kilkudziesięciu, a nawet ponad stu instrumentalistów prowadzony przez kierownika muzycznego lub dyrygenta.

Orkiestron

To w tym miejscu, zwanym też podsceniem, podczas spektaklu zasiadają muzycy orkiestry. Czasem określane jest więc jako fosa orkiestrowa czy kanał dla orkiestry. Bywa różnej wielkości, musi jednak pomieścić wszystkich muzyków oraz ich instrumenty i pulpity.

Plakat teatralny

jednostronny druk dużego formatu, który podobnie jak afisz ma charakter informacyjny i reklamowy, a umieszczany jest w stałych, publicznych miejscach (rozklejany na słupach ogłoszeniowych i w witrynach). Plakat oprócz elementów graficznych zawiera informacje związane z planowaną premierą lub wydarzeniem artystycznym np. kompozytor, tytuł dzieła, gatunek teatralny, nazwisko reżysera, miejsce i data przedstawienia. Przedstawiany tekst ograniczany jest jednak do minimum, gdyż ważniejszą rolę odgrywa wizualna warstwa plakatu.

Primabalerina

Pierwsza, wiodąca tancerka w zespole baletowym.

Reżyser

Postać (prawie) najważniejsza. W teatrze na pierwszym miejscu - w operze – zaraz po kierowniku muzycznym spektaklu. Odpowiedzialny za całokształt przedstawienia. Tworzy koncepcję artystyczną sztuki, kieruje pracą artystów, czuwa nad ostatecznym przekazem. Musi być osobą wszechstronnie wykształconą i z dużą wiedzą. Ważna jest kreatywność, umiejętność obserwacji, wrażliwość, podzielność uwagi. Reżyser powinien być także psychologiem, mieć dużą empatię i umiejętności zapanowania nad ogromną grupą, co w przypadku równie wrażliwych artystów nie jest proste.

Reżyser światła

Chociaż pozostaje w cieniu (dosłownie i w przenośni), od niego zależy klimat spektaklu, to, jakie wrażenia pozostawi. Jest więc to bardzo odpowiedzialna funkcja, wymagająca nie tylko wiedzy technicznej, ale i predyspozycji, umiejętności docenienia subtelności natężenia światła i koloru. Bo światłem można podkreślić i wydobyć wszystkie emocje na scenie. Praca reżysera światła wymaga też dobrej komunikacji z reżyserem i scenografem.

Scena

To ta przestrzeń, specjalnie podwyższona, usytuowana powyżej widowni i oddzielona od niej kurtyną. Część sceny przed samą kurtyną, która jest widoczna jeszcze przed jej podniesieniem, nosi nazwę proscenium. Jest ona zwykle wykorzystywana na początku i na zakończeniu spektaklu.

Scenograf

Osoba odpowiadająca za oprawę plastyczną spektaklu. Do zadań scenografa należy także określenie jak ma wyglądać oświetlenie, dekoracje, rekwizyty i kostiumy. Ściśle współpracuje z reżyserem, kostiumografem, reżyserem światła. To on dba o każdy detal na scenie – i dla każdego ma swoje uzasadnienie. Wszystko musi się ze sobą idealnie komponować i mieć artystyczny przekaz. Co ciekawe – wyglądać na autentyczne. Często jesteśmy zdumieni, że wielki głąz widziany z widowni, z bliska okazuje się lekkim i możliwym do uniesienia nawet przez dziecko. To też jedna z tajemnic opery.

Solista

Mianem solisty określamy zazwyczaj śpiewaka, wykonującego pojedynczy utwór, czyli śpiewającego solo. Partie solowe to arie i recytatywy. Warto też wiedzieć, że śpiewacy mogą śpiewać w duetach (dwoje), tercetach (troje), a także w większych grupach. Każdy z solistów śpiewa konkretnym głosem. Te podstawowe (od skali w najwyższym rejestrze do najniższego) to dla głosów kobiecych: sopran, mezzosopran, alt. Dla głosów męskich: kontratenor, tenor, baryton, bas. Solistą może być także tancerz lub muzyk orkiestry, prezentując się pojedynczo – tańcząc lub grając.

Sufler

Kiedyś trudno było sobie wyobrazić teatr czy operę bez tej osoby. To koło ratunkowe - podpowiada aktorowi lub śpiewakowi pierwsze słowa tekstu na kilka sekund przed ich wypowiedzeniem. Obecnie sufler znajduje się za kulisami, kiedyś miał swoje miejsce w tzw. budce suflera, często na proscenium, przykryty przed okiem widzów ozdobną kopułą.

Zespół baletowy

Grupa tancerzy biorących udział w spektaklu a także baletmistrzowie. Zespół składa się z corps de ballet (tancerze i tancerki), koryfejów i koryfejki, solistów i solistek, pierwszego tancerza i primabaleriny oraz baletmistrzów (pedagogów).

Źródła:

- Strona internetowa Opery Śląskiej
- Wikipedia
- Opracowanie własne